

Täysistunto

Keskiviikko 19.5.2021 klo 14.00—20.13

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 76/2021 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ja ministeri Saramo, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.33 **Opetusministeri Jussi Saramo** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta sekä muutettavaksi eräitä siihen liittyviä lakeja. Esitys liittyy Marinin hallitusohjelman mukaiseen parlamentaariseen jatkuvan oppimisen uudistukseen.

Jatkuvan oppimisen parlamentaarinen ryhmä teki viime toukokuussa linjauksen jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista koskevista suuntaviivoista, ja yksi aivan keskeinen tavoite oli palvelujärjestelmän uudistaminen siten, että työikäisen väestön osaamisen kehittäminen on aikaisempaa tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden, elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriölle ja työ- ja elinkeinoministeriölle annettiin tehtäväksi linjausten pohjalta selvittää, miten eri toimijoiden yhteinen jatkuvan oppimisen politiikka ja palvelurakenne olisi tarkoituksenmukaista organisoida ja toimeenpanna kansallisella ja alueellisella tasolla. Kesällä 2020 selvityshenkilöt julkaisivat selvityksen, jossa ehdotettiin perustettavaksi osaamisen ja työllisyyden palvelukeskus.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen perustamista ja toiminnan käynnistämistä valmistellaan samanaikaisesti muun hallinnon ja palveluiden kehittämistyön kanssa. Palvelukeskuksen perustamisen tavoitteena on palvelujärjestelmän uudistaminen siten, että työikäisen väestön osaamisen kehittäminen olisi aikaisempaa tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen ja uusintamiseen. Tämän tavoitteena on siis luoda jatkuvan oppimisen palveluekosysteemi, joka tukisi kansalaisten, yritysten ja muiden työnantajien sekä alueiden edellytyksiä vastata työelämän muutokseen ja soveltaisi innovaatioita palveluissa ja tuotannossa. Palveluekosysteemin toimintaa tukisi ajantasainen tieto koulutustarjonnasta ja koulutustoimijoiden tar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

jontakyvystä ja yksilöiden ja työelämän osaamisen nopeista kehittämistarpeista sekä lisäksi osaamistarvetta koskeva ennakointitieto.

Esityksen valmistelun aikana on esitetty usein kysymys, mitä uutta palvelukeskuksen perustaminen tuo nykyiseen tilanteeseen. Palvelukeskuksen toiminta sovitaa aivan uudella tavalla yhteen jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palveluja. Esityksellä muodostettaisiin työ- ja elinkeinohallinnon, opetushallinnon ja työelämäjärjestöjen yhteinen rakenne, jolla vastattaisiin työn ja työelämän muutoksien aiheuttamiin osaamishaasteisiin. Tavoitteena on tarjota palveluita, joilla kansalaisille, yrityksille ja muille työnantajille sekä alueille luotaisiin edellytyksiä sopeutua muutoksiin. Tarkoituksena on täydentää työikäisille suunnatun nykyisen koulutustarjonnan aukkopaiikkoja ja mahdollistaa koulutusmuotojen rajapinnoille sijoittuvien ja tiettyjen kohderyhmien tarpeisiin räätälöityjen ja nykyisestä perusjärjestelmästä puuttuvien koulutusten toteuttaminen.

Esityksessä esitetään luotavaksi uudenlainen yhteisohjauksen malli, jossa palvelukeskuksen toimialaohjaukseen osallistuisivat tasavertaisesti sekä opetus- ja kulttuuriministeriö että työ- ja elinkeinoministeriö ja jossa myös työelämän edustuksella olisi vahva ja selkeä rooli. Palvelukeskuksen toimialaan liittyvästä ohjauksesta vastaisivat opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaisi palvelukeskuksen yleishallinnollisesta ohjauksesta, ja palvelukeskuksen esitetään toimivan hallinnollisesti Opetushallituksen erillisyyksikkönä. Työelämän edustus huomioitaisiin johtokuntatyypin toimielimen, jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvoston, kokoonpanossa ja tehtävissä.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen tehtävänä olisi sen toimialaan liittyvä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeiden ennakointitiedon analysointi, koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden rahoittaminen sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen. Palvelukeskus tukisi osaamis- ja työllisyyspalvelujen tuottajia ja toisi jatkuvuutta palveluiden kehittämiseen määräaikaisten hankkeiden sijaan. Palvelukeskuksen toimintojen potentiaalisena kohderyhmänä olisi koko työikäinen väestö painottuen työssä oleviin ja työelämän ulkopuolella oleviin. Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittämisellä ja koordinoinnilla, osaamis- ja työvoimatarpeiden ennakointitiedon analysoinnilla sekä alueiden tukitoimilla edistettäisiin työikäisen väestön osaamista ja työuralla etenemistä samoin kuin yritysten ja muiden työnantajien osaavan työvoiman saatavuutta.

Palvelukeskus kohdentaisi osaamis- ja muita palveluita havaitun tarpeen mukaan. Se toteuttaisi tehtävänsä muun muassa rahoittamalla sellaisia osaamispalveluita, jotka edesauttavat ennakkolisesti tietyn alueen, toimialan tai kohderyhmän tarpeita. Tarkoituksena olisi toteuttaa rajattuja, kohdennettuja toimia, joilla ei tavoitella koko aikuisväestön osaamisen kehittämistä tai ratkaista kohtaanto-ongelmaa kokonaisuudessaan.

Ammatillisen koulutuksen, korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön perustarjonta loisi jatkossakin määrällisesti suurimman väylän työikäisen väestön osaamispalveluissa. Työvoimakoulutuksella varmistettaisiin erityisesti työttömille suunnatun koulutuksen riittävyys, kuten nykyisinkin. Työnantajien tarjoamalla ja työssä tapahtuvalla oppimisella olisi jatkossakin merkittävä rooli työssä olevien osaamisen kehittämisessä.

Tätä jo olemassa olevaa tarjontaa palvelukeskus täydentäisi kohdennetuilla ja räätälöidyillä toimilla. Toiminnan tavoitteena on edesauttaa joustavia siirtymiä työelämässä ja tukea sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää työn muutosta. Samalla palvelukeskus tukisi alueelliset erityispiirteet huomioon ottavaa elinkeinojen kehittämistä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

Esitys liittyy valtion vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1.9.2021. Palvelukeskuksen perustamistoimet on tarkoitus käynnistää heti lain vahvistamisen jälkeen, ja palvelukeskus aloittaisi toimintansa tämän seuraavan syksyn aikana.

Palvelukeskuksen toimintamenot olisivat arviolta 1,1 miljoonaa euroa, ja ne katettaisiin sisäisillä siirroilla opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan momenteilta. Vuosia 2021—2024 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa on linjattu, että osaajapulaan vastaamiseen liittyviä jatkuvan oppimisen nopeavaikutteisia toimia varten siirretään työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta 10 miljoonaa euroa vuodesta 2023 alkaen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Tämä muodostaisi toiminnan alkuvaiheessa palvelukeskuksen pysyvän määrärahan. Lisäksi vuoden 2021 talousarviossa opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen momentilta esitetään siirrettäväksi 40 miljoonaa euroa palvelukeskukselle. Palvelukeskukselle ohjattaisiin myös Suomen kestävän kasvun ohjelmaan sisältyvän alustavan elpymis- ja palautumissuunnitelman määrärahoja. Tämänhetkinen arviotieto on 33 miljoonaa euroa, ja se on tietysti erittäin tärkeä lähtölaukaus tälle toiminnalle. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja edustaja Kinnunen.

17.40 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministeri Saramolle tämän lakiesityksen selkeästä esittelystä. Jatkuvan oppimisen uudistus, johon tämä liittyy, on tärkeä polku Suomen kestävän kasvun tiellä osaamisen nousuun ja työllistymiseen. Osaaminen turvaa tulevaisuuttamme. Tämän uudistuksen tavoitteena on se, että kaikilla on työelämän ja merkityksellisen elämän edellyttämät tiedot, taidot ja osaaminen. Osaamistaso nousee, työllisyysaste nousee, toisen asteen ja korkeakoulutuksen suorittaneiden määrä kasvaa.

Uudistus tähtää myös siihen, että osaaminen uudistaa työelämää ja työelämä osaamista. Työnantajilla on osaavaa työvoimaa, ja siitähän on monella alueella suurta pulaa. Työyhteisöt tukevat uuden oppimista ja uudistuvat sitä kautta. Osaava työvoima tukee kestäväää kasvua, innovaatioita ja kilpailukykyä ja sitä kautta koko maamme hyvinvointia. Tavoitteena on myös se, että jokainen kehittää osaamistaan työuran aikana. Jokaisella on mahdollisuus uudistaa osaamistaan aivan kuin ennakoiden, ja kun muutoksia tulee, voi työllistyä uusiin tehtäviin ja edetä työssään eteenpäin. On tärkeää, että on monipuolisia mahdollisuuksia osallistua koulutukseen.

Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tämä laki Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja muutoksia muihinkin lakeihin. Tämän vuoden budjettiin on varattu 40 miljoonaa euroa tämän uudistuksen eteenpäinviemiseen. Ensi viikolla kolmannessa lisätalousarviossa saamme perusrahoitusta palvelukeskukselle. Tämä jatkuvaan oppimiseen panostaminen on osa myöskin elpymispakettia, joka onneksi hyväksyttiin, ja sitä kautta kehitetään nopeita koulutuksia ja digitaalista alustaa.

On yhteinen etumme, että osaamisen taso nousee, oppimiserot kaventuvat ja koulutuksellinen tasa-arvo lisääntyy. Tämä uudistus yhdistää, kuten ministeri jo kertoi, oppimisen ja työllisyyden palvelut. On tärkeää, että saamme alueelliset ja paikalliset verkostot tiiviiseen yhteistyöhön valtakunnallisen palvelukeskuksen kautta [Puhemies koputtaa] myöskin valtakunnallisten verkostojen kanssa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivisaari.

17.43 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Niin, esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta, ja totta kai tavoitteet ovat kovin kannatettavat: koulutus- ja osaamistason nousu kaikilla koulutusasteilla, oppimiseron kaventuminen ja koulutuksellinen tasa-arvo. Suomalainen yhteiskunta on entistä moninaisempi, ja yhteiskunnan muutoksen nopeus kasvaa koko ajan. Niin Suomessa kuin koko maailmassakin ollaan siirtymässä aivan uudenlaiseen aikaan, jossa osaamista on jatkuvasti kehitettävä.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus edistäisi työikäisen väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Osaamisen kehittäminen olisi aikaisempaa tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden, elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen ja uusintamiseen.

Kohderyhmämäärittelyssä tulisi ehkä kiinnittää erityistä huomiota koulutuksessa aliedustettuihin ryhmiin. Nämä ryhmät ovat, kuten tiedämme, riskissä jäädä kokonaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Aliedustettujen ryhmien mukaan saamiseksi tulisi varmasti koordinoita ja resursoida hakevaa toimintaa. Uskoisin, että esimerkiksi kansanopistot voisivat olla mukana hakevan toiminnan toteuttamisessa.

Toisaalta mahdollistetaan myös korkeamman osaamisen kehittäminen suomalaisen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi ja myös 4 prosentin tki-tavoitteen saavuttamiseksi.

Palvelukeskuksen tehtävissä keskeistä on varmasti tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen analysointi ja alueellisten yhteistyöverkostojen tuki ja ylipäättään vaikuttavuuden edistäminen. Palvelukeskus voisi myös hankkia koulutusta. Koulutuksen rahoittamisen lisäksi palvelukeskus voisi rahoittaa koulutukseen hakeutumista ja osallistumista tukevaa toimintaa.

Puhemies! Minusta tässä on järkeä. Jatkuvalla oppimisella vastataan tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa. Kaikki tiedämme, että yhteiskuntaan on myös pesiytynyt valitettava kohtaanto-ongelma, jonka taklaamiseksi meidän tulee tehdä paitsi lainsäädäntötyötä myös rakenteellisia uudistuksia. [Puhemies koputtaa] Tässä on yksi sellainen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Hopsu.

17.46 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Koulutuspoliittisessa selonteossa ja jatkuvan oppimisen parlamentaarisessa työssä on määritelty jatkuvan oppimisen tulevaisuuden suuntaviivoja ja tavoitteita Suomelle. Tiivistetysti näin: Työikäisten osaamistasoa nostetaan ja osaamista uudistetaan kansalaisten taloudellisen ja sosiaalisen integraation tukemiseksi ja yritysten ja koko maan kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi. Jatkuvalla oppimisella vastataan niin yksilön kuin työnantajan tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa. Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa jatkuva oppiminen ja itsensä kehittäminen ei voi olla vain hyvin toimeentulevien ja hyvin koulutettujen oikeus. Tällä hetkellä täydennyskoulutuksen ovat löytäneet yksinkertaistetusti painottuneesti keski-ikäiset korkeakoulutetut naiset — hyvä näin, mutta tätä joukkoa tulee ehdottomasti laajentaa.

Yleisintä jatkuva oppiminen on ollut sosiaali- ja terveysalalla. Osaamisen täydentämisen elämän varrella tulee olla siis mahdollista ja kannattavaa jokaisessa tilanteessa. Siksi jatkuvan oppimisen uudistusta ja panostuksia tarvitaan. Jatkuva oppiminen pitää kytkeä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

reiluun muutokseen. Jatkuva oppiminen ei saa tarkoittaa vain uusien alan sisältöjen opettelua vaan myös laajempia taitokokonaisuuksia, digiosaamista, monikulttuurisuusosaamista ja kestävä kehityksen kysymysten ymmärrystä ja hallintaa.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus edistäisi osaltaan työikäisen väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta ja kohdentumista tarvitseville aloille. Tavoitteena on sovittaa yhteen jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palveluita. Palvelukeskus perustetaan, jotta jatkuvan oppimisen tarjontaa ja kehittämistä pystyttäisiin koordinoimaan paremmin. Tarve paremmalle koordinaatiolle on laajasti yhteisesti tunnistettu. Myös digitaalisia palveluita tätä varten on syytä ja aikomuskin kehittää.

Erimielisyyttä on kuitenkin aiheuttanut se, pystytäänkö uudella virastolla ratkaisemaan näitä koordinaation haasteita, mihin virasto tulisi sijoittaa ja keiden äänen pitäisi kuulua sen ohjauksessa ja kuinka nopeasti asian kanssa tulisi edetä. Lisäksi on aina perusteltua pohtia, milloin resurssit tulevat parhaiten käytetyiksi hallinnossa, milloin itse toiminnassa.

Vihreissä olemme käyneet kritiikkiä ja kysymyksiä huolellisesti läpi mutta nähneet todellisina myös osoitetut koordinaation ja kehittämisresurssin puutteet ja pitäneet siksi palvelukeskuksen käynnistämistä perusteltuna. On toivottavaa, että myös opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön koordinaatio ja yhteistyö tämän myötä tiivistyy. Hallinnonalojen [Puhemies koputtaa] väliin ei saisi antaa etenkään tulevaisuuden kannalta näin merkittävien asioiden pudota.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Koponen, Ari.

17.50 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Haluaisin puhua erityisesti korkeamman osaamisen näkökulmasta. Kokonaisuudessaan ollaan hyvinkin paljon keskitytty aliedustettujen ryhmien koulutukseen, mikä on myös erittäin tärkeää, mutta jotta me voimme pärjätä globaalissa kilpailussa, tulee meidän pitää huolta myös korkeammin koulutettujen jatkuvan oppimisen tarpeesta. Se on ensiarvoisen tärkeää. Korkeaan osaamiseen perustuvan vientiteollisuuden näkökulmasta on olennaista, että jatkuvan oppimisen avulla voidaan tukea tutkimus-, innovaatio- ja kehitystoimintaa ja sen myötä syntyviä osaamistarpeita.

Hallituksen esityksen perusteluissa ja jatkuvan oppimisen linjauksissa onkin tunnistettu aivan oikein, että tki-toiminnan myötä syntyy uusia osaamistarpeita toimialoille ja työpaikoille. Tällä hetkellä järjestelmästämme puuttuu koulutuksen puolelta vastinpari julkiselle yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten ekosysteemejä synnyttävälle tki-rahoitukselle, esimerkkinä Suomen Akatemian lippulaivarahasto tai Business Finlandin ekosysteemirahoitus.

Jotta yhteys tki:hin toteutuisi palvelukeskuksen toiminnassa, myös käytännössä tulisi palvelukeskuksen yhteistyövelvoitetta laajentaa koskemaan myös Suomen Akatemiaa ja Business Finlandia hallituksen esityksen 7 §:ssä mainittujen Opetushallituksen ja työ- ja elinkeinohallinnon alueellisten toimijoiden lisäksi. Näin palvelukeskus voisi lähteä kehittämään toimintamalleja, jotka mahdollistaisivat esimerkiksi Business Finland- ja Suomen Akatemia -rahoitteisten hankkeiden yhteyteen kytkeytyvät osaamisen kehittämisen työpaketit. Mutta kyllä tähän virastoon pientä skeptisyyttäkin liittyy.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkisalo-Ropponen, Mäkisalo-Ropponen poissa. — Edustaja Risikko.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

17.52 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Tosiaan käsittelemme täällä hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Täytyy ensiksi sanoa, että on erinomaisen hyvä asia, että jatkuvan oppimisen järjestelmää tehdään, ja kiitos ministeri Saramolle, joka tuli tähän, hyppäsi liikkuvaan junaan ja mielestäni nappasi hyvin kiinni tästä. Ne puheenvuorot, mitä olette käyttänyt tämän asian edistämiseksi, ovat mielestäni erittäin hyviä.

Jatkuva oppiminenhan on tässä yhteydessä liitetty nimenomaan aikuisopiskeluun ja nimenomaan työikäisten kouluttamiseen. Jatkovaa oppimista me tietysti sivistysvaliokunnassa pohdimme: Elämä on jatkuvaa oppimista. Se alkaa sieltä heti synnyttyä, ja mistä me tiedämme, missä vaiheessa se sitten päättyy? Ei varmasti koskaan. Minä olen sitä mieltä, että ihminen oppii aina, ja siinä mielessä on tärkeää, että se jatkuva oppiminen nähdään näin laajana.

Mutta sitten tässä yhteydessähän me käsitellään sitä jatkuvaa oppimista nimenomaan työelämän muutoksen vuoksi ja siitä syystä, että työikäiset saataisiin kehittämään ja päivittämään omaa osaamistaan. Tällä on kyllä tuiki tärkeä tavoite, ja sillä on merkitystä tässä yhteiskunnassa.

Siitä nyt haluan kuitenkin muistuttaa vanhana — tai entisenä — aikuiskoulutusjohtajana, että meidänhän ei tarvitse keksiä pyörää täysin uudelleen, koska meillä on hyvin paljon tehty sitä työikäisten opetusta ja oppimista. Puhuttiin aikoinansa sellaisesta käsitteestä kuin andragogiikka — oli pedagogiikka ja andragogiikka — ja se oli nimenomaan sitä aikuisten oppimista ja sen kehittämistä. Meillä on paljon opinahjoja, jotka jo tuottavat tätä koulutusta, ja siinä mielessä minä sanoisin, että pitää vähän aina katsoa sitä, mitä jo nyt on, ettei keksitä pyörää uudelleen.

Mutta joka tapauksessa olen sitä mieltä, että tällaisesta jatkuvan oppimisen järjestelmästä on tärkeää nyt katsoa, kuka järjestää, kuka tuottaa, miten opintososiaaliset edut, miten saadaan nimenomaan ne väliinputoajat, miten saadaan ne, jotka eivät itse koe tarvitsevan tällaista uudelleenkoulutusta tai lisäkoulutusta ja kuitenkin sitä tarvitsevat. Miten saadaan työelämä tähän riittävän hyvin mukaan, ja miten tämä niin sanotusti hintansa haukkuu eli saavutetaan se tavoite ja saadaan myös koulutustasoa ja osaamisen tasoa nostettua? Kyllähän meidän pitää lähteä yhteiskunnassamme siitä, että se osaamisperusteisuus on myös aikuisten opiskelussa tärkeää, että se tutkinto ei ole aina se juttu, vaan nimenomaan se osaaminen, jolla vastataan työelämän tarpeisiin ja jolla me saadaan sitten työllistymäänkin ihmiset paremmin, kun sitä osaamista on.

Tänä päivänä me käsittelemme siis esitystä tästä palvelukeskuksesta, ja on ihan tunnettu tosiasia, että olen itse ollut hieman skeptinen tästä — en niinkään siitä, että tehdään organisoitua toimintaa tai organisoidaan, mutta minä olen ollut siitä syystä skeptinen tästä, että miksi lähdetään virasto edellä. Kun ajattelee, että meillä on niin paljon niitä toimijoita jo tällä hetkellä, ja kun sitten ajattelee näitä tämän organisaation suunniteltuja tehtäviä, niin näkisin, että ne olisi voitu laittaa, antaa tehtäväksi jo olemassa oleviin organisaatioihin. Nyt kun perustetaan ihan oma, niin mielestäni se on vähän tärta pä tärta. Ja miksi lähteä organisaatiokylki edellä, jos ei tiedetä, mitä sen pitää tehdä ja mihin tarpeeseen se vastaa?

No, joka tapauksessa meillä on nyt täällä hallituksen esitys, ja totean vain sen, että hallituksen esityshän keräsi runsaasti kritiikkiä lausuntokierroksella. Muun muassa lainsäädännön arviointineuvosto katsoi, että Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta koskeva lakiesitys ei ole riittävän selkeä. Esitysluonnoksessa ei arviointineuvoston mukaan myöskään riittävästi perustella ja kuvata sitä, miten palvelukeskuksen perustaminen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

lisäisi työelämälähtöistä jatkuvaa oppimista jo käytössä olevien keinojen lisäksi. Ja edelleen jää epäselväksi se, mitä konkreettista lisäarvoa palvelukeskus toisi tähän, ja myöskin sitten tietysti se, ovatko ne vaikutukset sopusoinnussa sille kaavailtujen tehtävien, toimivaltuuksien ja resurssien kanssa.

Tuossa jatkan vielä myöhemmin, mutta totean vain sen, että tälle pitää tietysti miettiä myöskin rahoitus. Nythän nimenomaan EU:n elvytysvälineestä olisi ajateltu nämä rahat, mutta sehän on vain määräaikaista. Miten jatkossa?

Ja tärkeää on sitten tietysti se, että jatkuvaa oppimista voidaan aidosti edistää, ja silloin — arvoisa puhemies, ihan lyhyesti sanon — tarvitaan vuoropuhelua valtion, työmarkkina-toimijoiden sekä koulutuksen järjestäjien välillä. Eikö tämän vuoksi olisi perusteltua, että otettaisiin mukaan myös koulutuksen järjestäjien ja opiskelijoiden edustajat tähän neuvostoon, mitä nyt ollaan perustamassa?

Palaan sitten vielä lyhyemmällä puheenvuorolla myöhemmin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja edustaja Asell.

17.57 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta.

Maaailma muuttuu nopeasti ja sen mukana myös työelämä ja osaamistarpeet. Jos vielä muutama vuosikymmen sitten tehtiin elämän mittaisia työuria yhdessä ammatissa, niin tänään ja tulevaisuudessa työntekijän on asennoiduttava siihen, että hän tulee toimimaan useammassa ammatissa ja työtehtävässä työuransa aikana. Enää ei siis riitä se, että nuorena hankkii tietynlaisen koulutuksen ja osaamisen. On kyettävä päivittämään osaamista. Jatkuva oppiminen koskettaa meitä kaikkia ja on koko yhteiskunnan kannalta merkittävä työllisyyspoliittinen ja koulutuspoliittinen kysymys.

SDP haluaa nostaa kaikkien suomalaisten osaamistasoa, parantaa koulutuksen tasa-arvoa ja rakentaa yhteiskuntaa, jossa jatkuva oppiminen on aidosti mahdollista kaikille. On ennakoitu, että Suomessa jopa vajaa puoli miljoonaa henkilöä tarvitsee uudelleenkoulutusta tai laajaa täydennyskoulutusta lähivuosina. Erityisenä haasteena on, kuinka koulutukseen hakeutuisivat myös sitä eniten tarvitsevat henkilöt. Osaavan työvoiman saatavuus haittaa monia aloja ja yrityksiä.

Uusiin osaamistarpeisiin vastaaminen edellyttää koulutusjärjestelmältä joustavuutta sekä ihmisille mahdollisuuksia päästä tarvitsemaansa koulutukseen työn ohessa ja sen aikana. Jatkuvan oppimisen uudistus painottuu työikäisten osaamisen kehittämiseen. Tavoitteena on vastata työelämän muutoksista aiheutuviin osaamistarpeisiin. Osaamista kehittämällä tuotetaan mielekkäitä työuria, hyvää työllisyyskehitystä, julkisen talouden tasapainoa sekä yritysten kilpailukykyä ja tuottavuutta. Koronakriisi vauhdittaa entisestään työelämän rakennemuutoksia.

Arvoisa puhemies! Osaamisen päivittäminen on yksittäisen kansalaisen etu, se on osaavaa työvoimaa tarvitsevan elinkeinoelämän etu ja näin ollen koko yhteiskunnan etu. Tässä on meillä myös yhteiskunnallisesti merkittävä haaste, johon tulee vastata, ja tähän tämä hallituksen esitys pyrkii osaltaan vastaamaan.

Esityksessä siis ehdotetaan säädettäväksi laki Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta. Tavoitteena on sovittaa yhteen jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palveluja. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus edistäisi työikäisen väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Tavoitteena on palvelujärjestelmän uu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

distaminen siten, että työikäisen väestön osaamisen kehittäminen olisi aikaisempaa tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden, elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen.

Palvelukeskus toimisi Opetushallituksen erillisyksikkönä, ja opetus- ja kulttuuriministeriö vastaisi palvelukeskuksen yleishallinnollisesta ohjauksesta. Palvelukeskuksen tehtävänä olisi tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointitiedon analysointi ja työvoiman ulkopuolella oleville suunnatun täydentävän koulutuksen rahoittaminen sekä yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen. Palvelukeskuksen yhteydessä toimisi valtioneuvoston nimittämä jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvosto, jonka jäsenet olisivat ministeriöiden ja työelämän edustajia.

Lainsäädännön arviointineuvosto on lausunut tästä esityksestä, ja sen pohjalta esitystä on hiottu perusteluiltaan ja pykäliltään niin, että se vastaa näitä kehittämiskohteita. Esityksen tavoitteita on muun muassa täydennetty koulutus- ja työvoimatarpeiden ennakoinnin näkökulmasta ja korostamalla palvelukeskuksen täydentävää roolia havaittujen koulutustarjonnan aukkojen osalta. Perusteluihin on lisätty konkreettisia esimerkkejä keskuksen tehtävistä ja toiminnasta. Myös palvelukeskuksen tehtävää alueellisten yhteistyöverkostojen ja yliaalueellisen yhteistyön tukena on konkretisoitu.

Palvelukeskuksen kohderyhmää koskevia perusteluita on tarkennettu ja konkretisoitu. Kohderyhmän rajausta ei kuitenkaan olisi poissulkeva. Palvelukeskus voisi edellyttää, että sen rahoittama koulutus ja siihen liittyvät tukitoimet soveltuisivat luonteeltaan erityisesti tietyille kohderyhmälle. Esimerkkejä kohderyhmistä olisivat vailla toisen asteen tutkintoa olevat, yksinyrittäjät tai maahanmuuttajat.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on hyvä ja kannatettava ja jatkuvan oppimisen parlamentaarisen ryhmän linjausten mukainen. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus tuo tähän yhteiskunnalliseen haasteeseen yhden kaivatun työkalun.

Puhemies Anu Vehviläinen: Näin. — Olemme käyttäneet tämän puoli tuntia tässä vaiheessa, mutta ministerille vielä 2 minuuttia, olkaa hyvä.

18.02 Opetusministeri Jussi Saramo: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kiitos myös erinomaisista puheenvuoroista. Erityisesti siinä salin keskellä näyttää olevan tällainen ryhmittymä, johon voi luottaa. Koulutuspoliittinen keskustelu on arvokasta, ja mielestäni tässä on ollut hyvä yhteinen kehittämisen henki yli hallitus—oppositio-rajojen.

Muutamana huomioon kommentoisin:

On todettu, että näitä asetettuja tavoitteita ei voida saavuttaa millään olemassa olevalla rakenteella. Eli toisaalta, jos olisi haluttu nämä samat asiat tehdä ilman tätä palvelukeskusta tässä suunnitellussa muodossa, oltaisiin joka tapauksessa jouduttu vahvistamaan jotain rakennetta, jonka tehtävä on ollut jossain toisaalla tähän asti, joten siinä mielessä tässä tarkoitus ei ole ollut resursseja yhtään enempää kuin tarpeen laittaa sinne hallintoon, mutta totta kai, kun jotain aivan uutta tehdään, sillä pitää olla myös se rakenne, joka siitä huolehtii. Aivan kuten edustaja Risikkokin tässä totesi, pyörää ei olla keksimässä uudelleen, vaan tarkoitus on tehdä jotain aivan uutta. Tätä tehdään laajassa yhteistyössä erilaisten toimijoiden kesken, ja sen takia on tämä uudenlainen rakenne.

Tästä rahoituksesta: Perustanahan on sitten tämä pysyvä 1,1 miljoonan euron rahoitus toimintamenoihin. Ja nyt sitten heti alkuvaiheessa on tämä 40 miljoonaa, ja JTS:ssä 10 mil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

joonaa vuodesta 2023 eteenpäin. Eli tämä alkubuusti on tietysti aivan merkittävää, kiitos myös tämän EU:n elvytysrahaston. Ja tietysti näkisin, että jos tästä kehittyä sellainen osa suomalaista menestystarinaa kuin itse uskon ja toivon tästä kehittyvän, niin kyllä totta kai sitten kauempana tulevaisuudessa tälle joudutaan myöntämään myös lisää rahaa. Silloinhan se tarkoittaa sitä, että tämä toiminnan volyymi, josta sitten hyötyy koko yhteiskunta, yritykset ja ihmiset, tulee olemaan isompi.

Kritiikkiä on toki tullut, [Puhemies koputtaa] ja ne on kaikki otettu, arviointineuvostonkin palaute, huomioon, ja perusteluja on täydennetty. Kiitoksia kaikille.

Puhemies Anu Vehviläinen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 18.05.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.02.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 10 käsittelyä.

Mennään keskusteluun. Edustaja Kinnunen on poissa. Edustaja Kettunenkin on poissa. Edustaja Hopsu on siellä paikalla.

20.02 Inka Hopsu vihr: Kyllä. Kiitos, arvoisa puhemies! Ja palataan tosiaan jatkuvaan oppimiseen.

Jotta uudistusta saadaan vietyä merkittävästi eteenpäin, on työyhteisöjen sitoutuminen uudistukseen tärkeää. Tämä Jatkuvan oppimisen palvelukeskus rahoittaisi esimerkiksi kehittämistyötä, jossa kehitetään ja otetaan käyttöön malleja yksilöiden osaamistarpeiden tunnistamiseen, osaamisen kehittämisen motivointiin ja käynnistämiseen työpaikoilla. Opettajana pitää korostaa tätä motivaation merkitystä, ilman sitä on vaikea saada tuloksia etenkin aikuisopiskelijoiden kanssa. Tavoitteena on kehittää työpaikkojen käyttöön työväline työuran aikaisten osaamisen kehittämistarpeiden tunnistamiseen. Suomen kestävä kasvun ohjelman suunnitelmaan sisältyy 3 miljoonan euron osaamiskartoituksiin tuleva rahoitus.

Osana jatkuvan oppimisen uudistusta on palvelukeskuksen lisäksi tarkoitus kehittää myös muun muassa digitaalisten palveluiden saatavuutta ja koulutuksen digitalisaatiota, uudistaa korkeakouluja ja oppilaitosten nykyistä, työikäisille kohdennettavaa koulutustarjontaa. Ei aina tarvita kokonaisia tutkintoja, vaan myös tällaisen moduulimuotoisen opetuksen pitää tulla entistä yleisemmäksi. Ja toteutetaan tarvittavia kokeiluita työelämän ja koulutuksen järjestäjän välisenä yhteistyönä.

Tärkeää on myös, että opintotuen kehittämisen yhteydessä arvioidaan mahdollisuuksia kehittää sitä tukemaan nykyistä paremmin jatkuvaa oppimista ja myös työttömien opiskelumahdollisuuksia lähdetään vahvistamaan. Jatkuvaan oppimiseen satsataan myös taloudellisesti. Valtion talousarvio vuodelle 21 sisältää 40 miljoonan euron määrärahan jatkuvaan oppimiseen, ja tämä kohdennus tulee syksyllä 21. Suomen kestävä kasvun ohjelman suunnitelmaan sisältyy myös 30 miljoonaa euroa koulutuksiin ja hakevaan toimintaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

Haluaisin nostaa vielä yhden näistä jatkuvan oppimisen kohderyhmistä, aliedustetuista kohderyhmistä, jotka on valittu, ja se on maahanmuuttajataustaiset. Valitettavasti ennakokuluolot näyttävät olevan siellä eräs suurimmista työllistymisen esteistä. Naisilla perhekijät ovat ylivoimaisesti tärkein maahanmuuton peruste, miehillä työperäisen maahanmuuton osuus on noin puolet suurempi kuin naisilla. Naisten kotoutumista ja työllistymistä estävien seikkojen purkaminen on keskeistä, kun pyrimme nostamaan Suomeen muuttaneiden työllisyysastetta. Suomessa on noin 150 000 ulkomaalaistaustaista työikäistä naista, joista hieman alle puolella, 43 prosentilla, on korkeakoulututkinto. Tämä on korkeampi osuus kuin suomalaissyntyisten miesten korkeakoulutusaste, ja tässä joukossa olisi suuri potentiaali, johon kannattaa myös tässä jatkuvan oppimisen uudistuksessa kohdentaa toimia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Strand — ledamot Strand är borta. — Ledamot Ollikainen.

20.05 Mikko Ollikainen r: Ärade talman, arvoisa puhemies! Tosiaan tässä on hallituksen esitys laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta. Tämä on todella hieno ja hyvä asia, että jatketaan nyt sitten tätä työtä jatkuvan oppimisen eteen. Kyse on kuitenkin tällaisesta kärkihankkeesta, johonka nyt meidän hallitus on panostanut. Itse olen ollut tällaisessa parlamentaarisessa ryhmässä, joka on antanut raportin. Meillä jatkuu koko ajan tämä työ, ja, sanotaan, digiloikan myötä tämä tarve on entisestään kasvanut. Viimeksi tänään kuulin yhdessä työpaikassa, kuinka siellä on nyt muutettu aika paljon toimintatapoja. Eliikkä tähän jatkuvaan oppimiseen meidän tulee panostaa, ja tähän vaaditaan nyt sitten enemmän koordinaatiota, työllisyyden ja jatkuvan oppimisen eri menetelmiä, millä tavalla sitten pystytään paremmin opettamaan työväestöä, mutta toki sitten myös nuoria, jotta he oppivat perustaitoja ja ovat valmiita työelämään sitten tulevaisuudessakin.

Tässä haluaisin ehkä nostaa esille, että jos digitalisaatio ja tekoäly hoitavat paljon töitä, ehkä enemmän tunteita otetaan esille tulevaisuudessa ja pystytään sitten myös valikoidusti katsomaan, mikä on sitten se oikea ja mikä väärä, että saadaan työ eteenpäin.

Då det gäller kontinuerligt lärande är det nu på gång ett servicecenter där man dels satsar på att samordna kontinuerligt lärande och sysselsättning, och vi vet att de här går ännu mera hand i hand i framtiden. Här är det viktigt att till exempel arbetsgivarna och facken är med och utarbetar det här. Via den här servicecentralen får man olika verktyg för att kunna arbeta för flera stödfunktioner för utbildning av arbetsför arbetskraft.

Det är nu alltså arbets- och näringsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet som är under det här och som har bildat det här, och det kommer att finnas under Utbildningsstyrelsen. Jag ser det som mycket viktigt att vi i framtiden ser också ur ett social- och hälsovårdsperspektiv, att de deltar i den här helheten, och jag skulle gärna ha sett att social- och hälsovårdsministeriet skulle ha varit med här. Men en bra början, och viktigt att vi får en ändring kring det här tankesättet, för vi blir ännu bättre på att tolka vad till exempel artificiell intelligens och digitalisering medför. Senast i dag har jag pratat med ett företag där arbetstagarna har tvingats utbilda sig igen enligt de behov som finns. Så det här är en bra sak, att den här serviceenheten görs, och vi har säkert orsak att satsa mera på det här i framtiden. — Tack, kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

20.09 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Suomi menestyy kansainvälisessä kilpailussa vain osaavalla ja ammattitaitoisella väestöllä, ja siksi kansalaisten jatkuvaan koulutukseen panostaminen on tärkeä menestystekijämme. Tämä lakiesitys on tarpeellinen ja hyvä, sillä olen itse ollut monissa työllisyshankkeissa mukana ja huomannut, että osaamisen puutteet ovat yksi keskeinen työllistymisen este. Meillä on edelleen paljon kansalaisia, joilla on perustaidoissa, esimerkiksi lukutaidossa tai opiskeluvälineissä, isoja puutteita, ja pelkän peruskoulun varassa on melko mahdotonta työllistyä. Meillä on myös suuri ristiriita siinä, että meillä on paljon työttömyyttä mutta samalla valtava työvoimapula tietyillä aloilla. Kysymys on usein juuri osaamisen puutteista. Työelämä vaatii sellaista osaamista, mitä työttömällä ei ole. Toisaalta kaikki ammatit ja työt muuttuvat ja niissä edellytetään koko ajan uudenlaista osaamista ja uusia taitoja.

Aikuisväestölle suunnattuja koulutuspalveluita järjestävät tällä hetkellä monet eri tahot, mutta siitä huolimatta kaikki koulutusta tarvitsevat eivät ohjaudu heille oikeaan paikkaan oikeaan aikaan. Huolestuttava on myös se tosiasia, että mitä vähemmän peruskoulutusta henkilöllä on, sen vähemmän hän osallistuu täydennyskoulutukseen. Vaikka Suomessa on periaatteessa melko hyvä täydennyskoulutusjärjestelmä, niin useiden eri selvitysten mukaan osallistuminen täydennyskoulutukseen jakautuu epätasaisesti. Erityisesti korkeasti koulutetut hyödyntävät paljon täydennyskoulutusmahdollisuuksia, mutta osa työväestöstä ei juuri täydennyskoulutukseen osallistu. Toisin sanoen ne, jotka erityisesti koulutusta tarvitsevat, eivät sinne ohjaudu.

Tällä hetkellä koulutusta järjestetään myös erilaisten hankkeiden avulla. Olen itse ollut mukana todella hyvissä ja vaikuttavissa työllisyshankkeissa, mutta toisistaan erilliset hankkeet eivät pidemmällä tähtäimellä ole järkevä tapa järjestää jatkuvasti tarvittavaa toimintaa. Nyt perustettavan palvelukeskuksen etu on saada toiminnot niin sanotusti saman sateenvarjon alle ja mahdollistaa paremmin koordinoitua toimintaa, jossa hyödynnetään parhaita käytäntöjä ja tutkittua tietoa.

Kuten tässä esityksessä todetaan, lakiesityksen tavoite on hyvä, eli luodaan jatkuvan oppimisen palveluekosysteemi, joka tukee kansalaisten, yritysten ja muiden työnantajien sekä alueiden edellytyksiä vastata työelämän muutokseen. Tavoitteena on täydentää myös nykyisen koulutustarjonnan aukkoja ja mahdollistaa koulutusmuotojen rajapinnoille sijoittuvien kohderyhmien tarpeisiin räätälöityjen koulutusten toteuttaminen. Toiminnassa korostuisivat uudenlaiset, innovatiiviset palvelut ja ajantasainen tieto työelämän muutostarpeista. Toisaalta toiminnassa on erittäin tärkeää hyödyntää myös koulutustarve-ennakointitietoa. Meidän tulisi osata katsoa riittävän pitkälle tulevaisuuteen, jotta osaamme suunnitella koulutusta ja palveluja tulevaisuuden tarpeita ajatellen. Pelkästään tähän hetkeen kouluttaminen tarkoittaa, että reagoimme jo liian myöhään. Siksi toivonkin, että palvelukeskuksessa panostetaan riittävästi laadukkaaseen ennakointityöhön. Mitä paremmin siinä onnistumme, sen kilpailukykyisempiä olemme.

Ja ihan lopuksi, arvoisa puhemies: Kansalaisten kannalta olisi tärkeää, että voitaisiin luoda järjestelmä, eräänlainen sähköinen opintoportfolio, johon jokainen voisi koota koko elämän uran ajan itselleen keräämänsä osaamispääoman. Se syntyisi työkokemuksesta, harrastuneisuudesta, koulutuksista, vapaaehtoistyöstä ja niin edelleen. Osaamista voi nimittäin kartuttaa muuallakin kuin muodollisissa koulutuksissa, ja pohdinkin, voisiko tämänkaltaisen järjestelmän luominen olla myöskin palvelukeskuksen tehtävä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 59/2021 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.